

Nasprotje izvajanju prof. Štefana Trojarja pomeni predstavitev vsebine mag. Milutina Perovića, ki izhaja iz tradicionalne metodike pouka zgodovine, ki še vedno prevladuje v vzhodnoevropskih deželah (Sovjetski zvezl, Bolgariji itd.) t. i. realsocializma. Poudaril je njeno zavirljivo višino, čeprav jo spremlja pragmatizem. Didaktizacijo omili različna literatura, kot so priročnik za učitelja in številni članki učiteljev o pozitivnih dosežkih v pedagoški praksi. Prav ti skrbijo, da didaktika ne ostaja zgolj abstraktno modrovanje. Del sovjetske didaktične literature je tudi preveden (in objavljen v sarajevski Svetlosti) in zato tudi učiteljem omogoča soočanje pri primerjavi z našo problematiko, ki jo je kritično, vendar zelo pregledno podal dr. Hrvoje Matković. Navezal je razvoj metodike pouka po letu 1945 z navedbo prvih kritičnih člankov, objavljenih v edinem didaktičnem časopisu Pouk zgodovine. Poudaril je sovjetske vplive metodike prvega poveljnega razdobja in ideologizacijo predmeta, ko je ruska pedagoška literatura postala vzor tudi v učbeniški literaturi, kjer ni manjkalo niti citatov obdobja stalinizma. Posebej je omenil Demarina, ki se je začel ukvarjati z analizo učnih načrtov, pri čemer je že vključeval psihološke momente. Naša pedagoška znanost se je polagoma začela osvobajati ruskega vpliva, čeprav je še v 60. letih bila prisotna sovjetska metodika (Vagin, Stražev, Speranskaja). Dr. Matković je kot veliko prelomnico naše pedagoške stroke omenil akcijo in izdajo časopisa Pouk zgodovine (leta 1967), ki opozarja na inovacije in povezuje teorijo s prakso. Omenil je tudi delež slovenskih metodikov, zlasti Mavricija Zgonika in Tomaža Webra. Njegova Teorija in praksa pouka zgodovine (DZS, Ljubljana 1981) namenja veliko pozornost novim oblikam pouka in pomeni konkretne napotke nadaljnji stopnji razvoja pouka. Poleg didaktičnega časopisa »Pouk zgodovine« in številnih člankov s področja metodike je avtor referata poudaril pomembno vlogo jugoslovanskih simpozijev o pouku zgodovine (od leta 1972 dalje), ki že 15 let osveščajo in seznanjajo učitelje zgodovine s specifično obravnavo tematike področij metodike pouka zgodovine, kamor sodi tudi izbor didaktičnih inovacij dr. Rendića. Njihova predstavitev je pomenila osvežitev in zanimanje prisotnih učiteljev zgodovine, ki so z rednimi obiski simpozijev tudi sami strokovno dozorevali in spoznavali pomembnost in nujnost premikov v šolski zgodovini, ne samo s strokovnega; pač pa tudi metodičnega vidika.

Organizatorji simpozija Zveza zgodovinskih društev Srbije in Občinska konferenca SSRNJ Gornji Milanovac sta se tokrat posebej odlikovala po odlični organizaciji, s tem, da sta omogočila neštete ogledne širšega takovskega področja in udeležencem predstavila pokrajino in njene kulturne posebnosti v preteklosti in danes.

Kritična pripomba bi se morda nanašala na to, da so se udeleženci le premalo seznanili s položajem šolske zgodovine v posameznih republikah v današnjem trenutku. Poročevalcem, svetovalcem za zgodovino je bil odmerjen prekratek čas, ki pa je kljub temu opozoril na sorodno problematiko. O šolski zgodovini in njeni trenutni situaciji v slovenskem prostoru je na simpoziju poročala Prvenka Turk.

Prvenka Turk

24. ZASEDANJE JUGOSLOVANSKO-ČEŠKO-SLOVAŠKE ZGODOVINSKE KOMISIJE

Cetinje, 24. 9. — 27. 9. 1990

24. zasedanje jugoslovansko-češko-slovaške zgodovinske komisije je bilo v Cetinju v hotelu Grand, organizator zasedanja je bilo Društvo istoričara Crne Gore, tema zasedanja pa je bila *Osvobodilni in protifašistični boj Čehov in Slovakov in narodov Jugoslavije*. S češko-slovaške strani so sodelovali: dr. Vladislav Štastný, predsednik češko-slovaškega dela komisije, dr. Kveta Kučerová podpredsednica, dr. Ladislav Hladký, tajnik češko-slovaškega dela komisije. Kot stalna člana sta bila prisotna še dr. Josef Harna in dr. Miroslav Šesták. Z referati pa so sodelovali: dr. Josef Jablonický iz Bratislave, dr. Jan Gebhart iz Prage, dr. Valerian Bystrický iz Bratislave in dr. Anton Hrnko prav tako iz Bratislave. Z jugoslovanske strani so sodelovali dr. France Kresal, predsednik jugoslovanskega dela komisije, stalni člani: dr. Hrvoje Matković iz Zagreba, dr. Orde Ivanoski iz Skopja, z referati pa so sodelovali: dr. Zoran Lakić iz Titograda, dr. Branko Petranović iz Beograda, dr. Slobodan Nešović iz Beograda, dr. Slavko Vukčević iz Beograda, dr. Slobodan Branković iz Beograda, mag. Dragan Aleksić iz Beograda, dr. Branislav Kovačević iz Titograda, mag. Serbo Rastoder iz Nikšića, mag. Milan Bajović iz Titograda, mag. Radojica Lukurić iz Beograda, dr. Blaže Ristovski iz Skopja, dr. Margareta Peševska iz Skopja, mag. Smajo Cekić, dr. Milutin Polić iz Prištine, Janez Stergar iz Ljubljane in mag. Damjan Guštin prav tako iz Ljubljane.

Zasedanje se je začelo v ponedeljek 24. 9. ob 10. uri z otvoritvenim ceremonijalom, kjer je udeležence najprej pozdravil predsednik jugoslovanskega dela komisije

dr. France Kresal in zaželel zasedanju uspešno delo. Obenem se je tudi zahvalil vsem, ki so pripomogli, da je bilo to zasedanje lahko organizirano. Nato so zborovanju zaželeli uspešno delo še dr. Zoran Lakić, ki je lani prevzel odgovornost za organizacijo, in pa predstavnik lokalnih oblasti iz Cetinja Branko Brnović, predsednik Društva Istoričara Crne Gore dr. Radovan Jovanović, direktor Historijskega instituta Crne Gore dr. Jovan Bojović. V imenu muzeja in kulturnih institucij Crne gore je zborovanje pozdravil dr. Đuro Batričević. V imenu češko-slovaškega dela komisije je zborovanje pozdravil dr. Vladislav Štastný. V svojem govoru je poudaril, da je naloga komisije predvsem medsebojno spoznavanje tako ljudi kot arhivov, ki so sedaj precej bolj odprti za obiskovalce. Ob pregledu 24-letnega dela komisije je ugotovil, da je bilo največ posvetovanj posvečenih 18. in 19. stoletju, precej manj pa starejšim ali pa najnovejšim časom. Nove razmere v ČSFR zahtevajo podrobnejši pregled razprav na komisijah, ker so bile nekatere diskusije do sedaj omejene. Jasno mora biti, da je edina možnost znanstven pristop.

Ob 11. uri se je začel strokovni del zasedanja. Predsedovali so dr. Zoran Lakić, dr. Vladislav Štastný, dr. France Kresal, mag. Đuranović. Prvi je spregovoril dr. Branko Petranović. V referatu *Jugoslovensko-češkoslovaške zveze v emigraciji 1941—1945* je predvsem poudaril vlogo, ki jo je imel dr. Edvard Beneš, njegova ugled, ki je bil velik tako pri češkoslovaški begunski vladi kot tudi pri naši begunski vladi. Še važnejše pa je bilo, da je imel Beneš zelo velik ugled tudi pri zaveznikih, kar za našo begunsko vlado nikakor ne bi mogli trditi. Tudi o razmerah na kontinentu in o odnosih med zavezniki je imel Beneš precej bolj jasne poglede kot jugoslovanska begunska vlada, vendar pa vse njegovo znanje in ugled nista mogla spremeniti gledanja naše begunske vlade na razmere v Jugoslaviji in na to, kako se bodo razvijale razmere po vojni v Evropi. Sledil je referat dr. Josefa Harna: *Teoretični doprinos češke inteligence k boju proti fašizmu*. Ob tem referatu se je postavilo vprašanje, ki je pomembno za vse dosedanje socialistične dežele in ne le za ČSFR, namreč, kakšna je bila vloga inteligence v boju proti fašizmu. Dr. Harna je v svojem referatu dokazal, da se je večinski del opredelil proti fašizmu, da pa so kasneje v zgodovinopisju tega obdobja začele nastajati različne šablonske laži. Vprašanje je, kako se bo sedanje češko-slovaško zgodovinopisje lotilo tega problema, kajti boj inteligence proti fašizmu ni pravično predstavljen, ker je bila pretrano poudarjena vloga komunistične partije v primeri z antifašističnim bojem vseh ostalih strank. V času Münchenskega sporazuma in v začetku 2. svetovne vojne je bilo na Češko-slovaškem zelo pomembno peticijsko gibanje, ki je izdalo tudi manifest, naslanjalo pa se je na ideje T. G. Masaryka. Ta peticijski odbor je preživel nemške represalije, odločno je nasprotoval temu, da bi nekritično prenašali tuje ideje na področje ČSR, obdobje stalinizma pa je to gibanje dokončno uničilo. Dr. France Kresal je v referatu *Slovensko gospodarstvo med protifašističnim in narodnoosvobodilnim bojem z vidika poslovanja Ljubljanske borze in socialnega zavarovanja* spregovoril o ekonomskih problemih obdobja 1933—1941. Referat je temeljil predvsem na virih. V letih po 1937 se je Jugoslavija vse bolj navezovala na Nemčijo, s katero je rasla predvsem klirinška menjava. Precej je bilo razvito tudi trgovanje z Italijo, upadlo pa je sodelovanje s tradicionalnima zaveznicama Anglijo in Francijo. Gospodarsko sodelovanje z Italijo je zaradi sankcij upadlo, pač pa se je kot nov partner pojavila Avstrija in nekoliko kasneje tudi ČSR. Od leta 1939 naprej se pojavljajo značilnosti vojnega gospodarstva in Nemčija postaja vse pomembnejši kupec naše hrane in surovin; v letu 1941 pa so borze prenehale s delom. Dr. Josef Jablonický je v referatu *Problemi češkoslovaške historiografije o drugi svetovni vojni — novi pogledi* prvi spregovoril o tem, da vse zgodovinopisje zadnjih 20 let na Češko-slovaškem ni pošteno, da ni pravilno obdelana problematika 2. svetovne vojne in protifašističnega gibanja, predvsem na Slovaškem. Dokončno bo potrebno objektivno ugotoviti, kaj je kdo bil. Po njegovem mnenju je novejša zgodovina Slovaške v dobršni meri ponarejena.

V popoldanskem delu zasedanja sta predsedovala dr. Hrvoje Matković in dr. Valerián Bvstrický. Dr. Hrvoje Matković je v svojem referatu *Jugoslovanska kriza v sredi 30-tih let na straneh revije Nova Evropa* predstavil pisanje teza neodvisnega časopisa o razmerah v Jugoslaviji. Časopis je izhajal v letih 1920—1941 in je predstavljal dokaj dobro sliko o razmerah v Jugoslaviji. Izvedel je tudi anketo o jugoslovanskih notranjih razmerah. Odgovori so bili tako ostri in tako bridki, da je imel časopis težave pri izhajanju, nekaterih odgovorov pa ni smel objaviti. Večina odgovorov je izražala skupno mnenje, naj bo država urejena federalno, največji notranji problem pa je bil odnos med Hrvati in Srbi. Anketa je pokazala tudi na snob močno protidržavno razpoloženje, čeprav so na vprašanja odgovarjali kulturniki iz različnih strank, mest in ustanov. Dr. Jan Gebhart je v referatu *Češkoslovaško-jugoslovansko sodelovanje v vojaškem obveščevalstvu v letih 1939—1941* spregovoril o češko-slovaški politični emigraciji v Jugoslaviji in o njeni poti preko Jugoslavije naprej na bližnji Vzhod in od tod v Francijo. Govoril je o raznih oblikah sodelovanja in pomoči, da bi lahko ta emigracija delovala. V Jugoslaviji so bile simpatije do Čehov velike

kljub uradni vladni opredelitvi in ugovorom nemške vlade. Dr. Orde Ivanoski je v referatu *Boj makedonskega naroda proti fašizmu med obema vojnama* predstavil problem nerešenega makedonskega narodnega vprašanja v medvojni Jugoslaviji ter probleme in posledice tega stanja. Med razcepljenim makedonskim narodom je imel fašizem razmeroma lahko delo pri podpiranju asimilacije in denacionalizacije Makedoncev. Tudi ekonomske razmere so bile ugodne za izvajanje različnih raznarodovalnih pritiskov, predvsem na mlade, ki so iskali delo. Del makedonskega naroda se je uspel povzpeti nad te spletko, ki so zapletale deželo. Del makedonskega naroda se je uspelo ostali zvesti nasprotovanju fašizmu. Dr. Milutin Folić je v referatu *Akcije Ljudske fronte v Jugoslaviji za obrambo češkoslovaške republike* spregovoril najprej o mednarodnih razmerah tega obdobja, nato pa o jugoslovanskih notranjih razmerah. V komunistični partiji tega časa je prevladoval dogmatizem, zahod pa se še ni zavedal, da je treba Hitlerja ustaviti. Ljudska fronta v Jugoslaviji je začela nastopati proti takemu gledanju, pridružile so se ji tudi nekatere meščanske stranke, ki so spodbujale svoje člane k solidarnosti z ogroženo ČSR. V letih 1937—1940 so bile v Jugoslaviji vse pogostejše akcije za podporo ČSR. Mag. Smajo Čekić je v referatu *Vpliv mednarodnih vojnopolitičnih dogodkov na oborožene sile Jugoslavije 1933—1941* razložil stanje v takratni jugoslovanski vojski. Jugoslavija je bila obdana od sovražnikov. Z nastankom Male antante se je občutek ogroženosti nekoliko zmanjšal, anšlus pa je stanje znova zaostril. Vojaško poveljstvo v Jugoslaviji je zahtevalo moderno opremo, čemur naj bi bilo podrejeno vse drugo v državi. Po teh referatih se je začela živahna diskusija, v kateri so sodelovali dr. Jablonický, dr. Bystrický, dr. Matković in dr. Ivanoski. Ta diskusija je bila predvsem dopolnilo k prebranim referatom.

V torek, 25. 9. se je zasedanje začelo ob 9. uri, predsedovala sta dr. Miroslav Šesták in dr. Slobodan Nešović. Prvi je bil na vrsti dr. Zoran Lakić z referatom *Pisma na smrt obsojenih kot način boja proti fašistični okupaciji v 2. svetovni vojni*, ki je odporniško gibanje v Evropi predstavil na nekoliko drugačen način, zato pa tem bolj pretresljivo. O teh pismih bi bila potrebna obsežnejša in poglobljena študija. Dr. Kvetka Kučerová je z referatom *Kulturne vezi med Slovaško in Hrvaško oziroma Jugoslavijo v 30-tih in 40-tih letih* spregovorila o tem, da se lahko kulturni stiki med dvema narodoma nadaljujejo tudi v času sovražnih napetosti med dvema državama. Slovaška univerza Komenskega v Bratislavi je imela v času med obema vojnama dobre stike z univerzami v Beogradu, Zagrebu in v Ljubljani, vendar pa je to sedaj dokaj težko rekonstruirati, ker so bili arhivi univerze Komenskega, predvsem tisti, ki so se tikali Jugoslavije spraznjeni, in bi bilo potrebno podatke dopolnjevati s pregledovanjem arhivov jugoslovanskih univerz. Ob koncu 30-tih in v začetku 40-tih let se je stanje na bratislavski univerzi precej spremenilo; številni študentov iz Jugoslavije se je očitno zmanjševalo, vse večji je bil namreč njihov vpis na nemške univerze. Janez Stergar je v referatu *Protifašistični in narodnoosvobodilni boj koroških Slovencev* predstavil gibanje, ki ga časovno ni mogoče omejiti na trajanje druge svetovne vojne. Opisal je pritisk na slovenski del prebivalstva v avstrijski republikli med obema vojnama, ki se je z anšlusom še povečal. Spregovoril je o dogajanju med 2. svetovno vojno in o problematiki meja po vojni. Slovensko protifašistično gibanje je dajalo močno oporo odporniškim skupinam v notranjosti Avstrije. Odpor koroških Slovencev ni bil organiziran le v OF, izven nje moramo upoštevati tudi individualni odpor in odpor posameznih skupin. Dr. Blaže Ristovski je v referatu *Fašizem in ukinitve VMRO* predstavil razmere v Makedoniji. Spregovoril je o zgodovini in spreminjanju VMRO še pred 1. svetovno vojno, pa o spremembah po njej. V času med obema vojnama je prihajalo do novih trenj med VMRO in bolgarsko komunistično partijo. Tudi srbska stran VMRO ni bila naklonjena, pač pa je nanjo računala kominternina. Zanj je bila to oborožena organizacija, ki je bila sposobna dvigniti upor. V oktobru 1925 se je VMRO preoblikovala, pozneje pa je bila ukinjena z izgovorom, da je proti fašizmu potreben enoten odpor. To mnenje je bilo sprejeto na plenumu CK KP v Solitu leta 1935. V študentskih organizacijah se je kljub temu še nadaljevalo narodno gibanje tudi v letu 1935/1936. Dr. Branislav Kovačević je v referatu *Bombardiranje Podgorice (Titograda) kot primer vojnega uničevanja* predstavil tragedijo tega mesta, ki je bilo 77-krat bombardirano. Enkrat so ga bombardirali Italijani ob začetku vojne, vsi ostali napadi pa so bili zavezniški. Z letali je sicer prihajala tudi pomoč in odvažali so ranjence, uničenje pa je bilo tudi popolno. Prebivalci so se morali iz mesta seliti v bližnje pečine. Zavezniška bombardiranja so partizani doživljali kot zmago, civilnega prebivalstva pa tako ni nihče nič vprašal. Kaj je bil vzrok za tako dosledno bombardiranje v bistvu vojaško nepomembnega mesta, se je spraševal referant in si sam odgovoril, da bi bila edina možna razlaga, da je bilo tu pomembno križišče. Mag. Serbo Rastoder je v svojem referatu *Meščanske stranke v Črni gori in njih odnos do fašizma* povedal najprej, da še ni rešeno vprašanje, kaj fašizem sploh je. Spregovoril je o tem, da meščanstvo v Črni gori ni imelo

velike vloge. Vprašal se je, ali je fašizem sploh možno uvesti v pretežno ruralnem okolju. Upravni aparat, birokracija, ki se je oblikovala iz JRZ, je v deželi izvajala teror, kar pa je še vedno daleč od pravega fašizma.

Ob 12. uri je bil organiziran ogled cetinjskih muzejev, spomenikov in dragoceno-sti. Popoldanski del zasedanja se je začel ob 16. uri, predsedovala sta dr. Kveta Kučerová in dr. Orde Ivanoski. Dr. Anton Hrnko je v svojem referatu *Kolaboracija in odpor — podobnosti in razlike med razvojem na Slovaškem in v jugovzhodni Evropi* spregovoril o razmerah na Slovaškem, Madžarskem, v Bolgariji in v Romuniji. Poskušal je odgovoriti na vprašanje, zakaj nastane kolaboracionizem. Po njegovem mnenju je imel kolaboracionizem na Slovaškem obrambni značaj, v ostalih deželah vzhodne Evrope, na Madžarskem, v Bolgariji in v Romuniji pa napadalnega. Dr. Slobodan Branković je v referatu *Mednarodni aspekti Jugoslavije v okviru ureditve vzhodne Evrope v drugi svetovni vojni* razmišljal o tem, da je treba problem vzhodne Evrope obravnavati interdisciplinarno in da se je potrebno otesti sedaj prevladujočega koncepta. Tako prva kot druga svetovna vojna sta spremenili Evropo in potrebno bo bolj objektivno proučiti, kaj in kako se je godilo z malimi narodi. Spregovoriti bo treba o tem, kakšno je bilo naše zgodovinske v zadnjih štiridesetih letih, ko je bilo potrebno spregovoriti o teh problemih. Mag. Dragan Aleksić je s svojim referatom *Delež gospodarstva Srbije v nemškem vojnem potencialu* dopolnil referat dr. Franceta Kresala. Ker je Jugoslavija pošiljala hrano Nemčiji, je njena navezanost nanjo postajala vse večja. To se je nadaljevalo tudi v letih okupacije, tako na področju surovin kot na področju pridobivanja hrane. Dr. Slavko Vukčević je v referatu *Odpor v okupiranih mestih kot oblika boja proti fašizmu* prikazal možnosti odporne gibanja v mestih, kjer je bil okupator najmočnejši. To je med sovražniki zbužalo občutek nemoči in jim zbijalo moralo. Poleg vojaških akcij je bil še kako pomemben tudi pasiven odpor, nesodelovanje in počasno delo. Mag. Damjan Guštin je z referatom *Vloga in pomen oborožene sile v NOB v Sloveniji v letih 1941—1945* podal pregleden prerez oblikovanja vojaške organizacije, ki se je tekoma vojne spreminjala, je pa ves čas ostala na slovenskem narodnem ozemlju. Hkrati s tem se je razvijala tudi politična vloga vojske. Poleg vojne z okupatorji je imela vojska opravka še s kolaboracionisti, ki so bili politično nevarnejši. Pa tudi odnos med slovenskim glavnim štabom in vrhovnim štabom ni bil preprost. Dr. Margareta Peševska je v referatu *Javno mnenje Makedonije in Münchenski sporazum* spregovorila o odnosu Makedoncev do tega problema. Govorila je o tem, kako so organizirali razne oblike pomoči ČSR. Manifestacije v podporo ČSR so bile v Skopju in v drugih makedonskih mestih. Sledila je diskusija, v kateri so sodelovali dr. Jovan Bojović, dr. Valerián Bystrický, ki sta najprej spregovorila o pomenu Münchenskega sporazuma za dogajanje v Evropi, nato pa je dr. Jablonický načel vprašanje, ki se je že ves čas ponujalo, namreč odnos in primerjavo med slovaško državo in NDH. Bil je mnenja, da je bila slovaška kolaboracija v tedanjih razmerah manjše zlo, ko so se njeni politiki odločili, kot so se.

V sredo, 26. 9. se je zasedanje začelo ob 8.30., predsedovali so dr. Zoran Lakić, dr. France Kresal, dr. Vladislav Štastný, dr. Josef Jablonický. Dr. Valerián Bystrický je v referatu *Problematika oblikovanja avtoritarnega režima na Slovaškem po 6. oktobru* spregovoril o razmerah na Slovaškem po tem datumu. Po 1. svetovni vojni so se tudi na Slovaškem utrjevale avtoritativne zamisli en narod, en jezik, en vodja. Dr. Slobodan Nešović je v referatu *Jugoslovansko javno mnenje o Münchenskem sporazumu in okupacija Češkoslovaške* obnovil že znana dejstva iz literature. Mag. Milan Bajović je v referatu z naslovom *Meščanski tisk Črne gore o fašizmu 1933—1941* najprej predstavil časopisje v Črni gori, nato pa je podrobneje spregovoril o časopisu Svobodna misel, ki je izhajal v Nikšiću. Razmisleka vredno je bilo mnenje referenta, da diktatura ni bila osebna stvar kralja, pač pa stvar institucije. Ker parlament ni deloval, je bila diktatura nujna za ohranitev reda in miru. Mag. Radojica Lukurić je v referatu *Poskus Nemcev za oblikovanje srbske federacije proti partizanom* spregovoril o načrtih, da bi med Srbijo in Črno goro ustanovili federacijo za boj proti partizanom. Nemška vojska v Črni gori je trdila, da nima nikakršnih političnih pretenzij in je odklanjala sodelovanje s četniki. Vlada generala Nedića je skušala poseči tudi na to področje ter si je zato prizadevala doseči sporazum z Italijani. Aprila 1944 je Hitler zavrnil ta načrt z utemeljitvijo, da je treba najprej zmagati in šele nato bo čas za organizacijo takšnih federacij. Po zadnjem referatu se je razvila živahna diskusija, ki je bila na trenutke precej ostra. Pokazalo se je, da izbrana tema Osvobodilna in protifašistična gibanja narodov v ČSR in v Jugoslaviji daje možnosti za razpravo o vrsti problemov, o katerih se do sedaj ni smelo govoriti. Spremembe, ki so nastale v zadnjem času v vzhodni Evropi, so se zelo jasno odražale tudi v diskusijah češko-slovaških kolegov. Jugoslovanska stran je bila v tem napredku dokaj zmerna in kolegi iz Črne gore so se dokopali do spoznanja, da se partija ni nikoli motila, pač pa so se motili ljudje. Tokratno zasedanje je bilo značilno tudi po tem, da je kar precej referentov spremenilo naslove referatov, kar bi sicer lahko ustvar-

jalo videz improvizacije, če ne bi bili referati predolgi, tako, da so poslušalci dobili vtis, da želijo predavatelji povedati čim več, kar pa se jim je maščevalo tako, da so lahko temeljito predstavili le uvod, nato pa so morali vsebino podati zelo zgoščeno. Po končani diskusiji sta se oba predsednika še enkrat zahvalila vsem sodelujočim in vsem, ki so zasedanje omogočili. Ob 12. uri je bil organiziran izlet na Lovčen, popoldne pa je sledilo interno zasedanje komisije. Na tem zasedanju so udeleženci še enkrat potrdili mnenje o dobrih rezultatih, ki jih je prineslo tokratno zasedanje. Poleg tega so predvideli, da bo naslednje zasedanje jugoslovansko-češko-slovaške komisije v Bratislavi, tema pa bo Protifevdalni boj in herezije pri Čehih in Slovakah ter pri jugoslovanskih narodih do konca 16. stoletja. Glede tiskanja referatov je tokrat na vrsti jugoslovanska stran, da izpolni svoj del obveznosti. Sklenjeno je bilo, naj avtorji pošljejo svoje prispevke, ki naj ne presegajo ene avtorske pole, dr. Zoranu Lakiću v Titograd do novembra 1990.

V četrtek, 27. 9. je bila celodnevna ekskurzija po Črni gori, in za dober zaključek še slavnostna večerja.

Eva Holz

O ČEM SMO PISALI...

... pred štirimi desetletji?

Tako vzpodbuda k enačenju Winidi-Quarantani kakor tudi opora za trditve, da je bil Samo Slovan, je po vsem tem morala priti piscu Konverzije od drugod, pač iz karantanske ustne tradicije o Samu kot karantanskem knezu — za te pa je avtor Konverzije dobro vedel, da so bili do 820 Slovani.

(Bogo Grafenauer, Novejša literatura o Samu in njeni problemi. ZČ 4/1950, str. 155)

... pred tremi desetletji?

Za našo industrijo papirja v času med obema vojnama je bilo značilno, da je v njej prevladoval domači kapital in da je bila najmočnejša tovarna papirja last finančnega kapitala, utelešenega v Ljubljanski kreditni banki.

(Jože Šorn, Kartelizacija stare jugoslovanske industrije kleja. ZČ 14/1960, str. 137)

... pred dvema desetletjema?

Za našo temo pa je najbolj pomembno, kako poudari, da je slovensko vprašanje najtežje rešljivo vprašanje jugoslovanskega kompleksa, saj gre za črto Maribor—Trst. Pod vplivom politike Jugoslovanskega kluba skuša najti vsaj delno zadovoljitev Slovencev s tem, da bi južni del Primorja, tj. Istra, pripadel »Serbokroatiji«, da bi Trst postal državno pristanišče, drugim Slovincem pa bi bila dana nacionalna avtonomija. Torej jugoslovanska enota brez Slovencev. Zato ni upravičeno videti v seji avstroogrske vlade 12. januarja 1917 nekakšen vir majniške deklaracije in dokaz, da je bila dana po zamisli in pobudi dvora in vlade.

(Janko Pleterski, Slovenci v politiki dunajske vlade in dvora med prvo svetovno vojno. ZČ 24/1970, št. 3—4, str. 182)

... pred desetletjem?

Značilno je, da je Murska straža že takoj v začetku naletela na težave. Tako izvemo, da so slovenski radgonski nasprotniki zagrozili tamkajšnji tiskarni z bojkotom, kolikor bi tiskala slovenski list. V ta namen se je pripravljajlani odbor brzozjavno obrnil na deželno vlado v Ljubljani ter zaprosil generala R. Maistra za posredovanje. V odgovor na grožnjo radgonskih Nemcev je deželna vlada sklenila »rekvirirati« tiskarno ter s tem omogočiti izid prve številke Murske straže.

(Tone Zorn, »Murska straža« o slovenski severni meji in o Prekmurju v letih 1919/1922. ZČ 34/1980, št. 4, str. 413)

* * *

To in še mnogo drugega zanimivega poiščite v starejših številkah ZČ, ki jih dobite na upravi ZČ!